

การพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัด

ชัยภูมิ: กรณีศึกษา มอหินขาว

Development of a Community Participatory Model for Chaiyaphum Ecotourism

Management: A Case Study of Mor Hin Khao

ภาควรรณ ปัทมสุวรรณ^{1/}

Phakawan Puttamasuwan^{1/}

^{1/}สาขายุทธศาสตร์การพัฒนาภูมิภาค คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย จ.เลย 42000

^{1/} Department of Regional Development Strategies, Faculty of Humanities and Social Sciences, Loei Rajabhat University, Loei 42000, Thailand

(Received 9 September 2015; Accepted 10 February 2016)

Abstract: The purposes of this research were 1) to study the problem for managing ecotourism Mor Hin khao Chaiyaphum 2) to study the involvement of communities in the management of ecotourism Mor Hin khao Chaiyaphum and 3) to study the participatory community model for managing ecotourism Mor Hin khao Chaiyaphum. This study was conducted by employing participatory action research and the data was collected using several methods, including an area survey and workshop with trader community leaders, villagers and party network. The data was investigated and evaluated by applying content analysis, as detailed in this paper, The research of the study were as follows the community and the participant that relate to have sharing think, share plan, share solve a problem, share start to do, and share decide, there is the opinion freely exchange to learn, be born possession conscious, love and cherish the tourist attraction, the community has the attentiveness goes along in operating, there is the administration administrates to apportion income type gain throughout, participating in every side will then is the important factor to bring about to manage develop the tourist attraction permanently.

Keywords: Community, participatory, ecotourism, tourism, management

บทคัดย่อ: การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ และ 3) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสำรวจพื้นที่ สันทนาการกลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมเชิงปฏิบัติการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้ประกอบการ ผู้นำชุมชน ชาวบ้านและภาคีที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้องมีการร่วมมือคิด ร่วมวางแผน

ร่วมแก้ปัญหา ร่วมลงมือทำ และร่วมตัดสินใจ มีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดจิตสำนึกความเป็นเจ้าของ และรักแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนมีความกระตือรือร้นให้ความร่วมมือในการดำเนินงาน มีการจัดการบริหารแบ่งปันผลประโยชน์รายได้อย่างทั่วถึง การมีส่วนร่วมทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยว การจัดการ

คำนำ

จังหวัดชัยภูมิมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ที่สามารถกระตุ้น ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันด้านการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองต่อการเปิดประเทศสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนได้ มอหินขาวจังหวัดชัยภูมิเป็นพื้นที่ใหม่ที่ เหมาะสมสำหรับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นอย่างยิ่ง โดยเมื่อปี พ.ศ. 2544 ผู้นำชุมชนและชาวบ้านในพื้นที่โดยรอบแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวโดยเฉพาะชุมชนบ้านวังคำแคน ได้ร่วมกับหน่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและศิลปกรรมท้องถิ่นโรงเรียนสตรีชัยภูมิ ร่วมกันสำรวจพื้นที่มอหินขาวแล้วมีความเห็นร่วมกันว่าควรทำการอนุรักษ์สถานที่แห่งนี้เพื่อเตรียมการส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ของจังหวัดชัยภูมิ ได้มีการประสานงานกับกรมทรัพยากรธรณี ป่าไม้ ชัยภูมิ และหัวหน้าอุทยานแห่งชาติภูแลนคา องค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินโงมและองค์การบริหารส่วนตำบลขี้สาคู ทำการสำรวจข้อมูลพื้นที่เพื่อผนวกมอหินขาวเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติภูแลนคา จนมอหินขาวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2549 – 2551 จังหวัดชัยภูมินำมติเงินงบประมาณจังหวัดแบบบูรณาการ สนับสนุนโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบบยั่งยืน มอหินขาว เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

สำนักงานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขต 1 ได้เปิดพื้นที่มอหินขาวอย่างเป็นทางการเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรณีวิทยาแห่งใหม่ของจังหวัดชัยภูมิ

มอหินขาวถึงแม้จะมีการพัฒนาด้านโครงสร้างระบบสาธารณูปโภคและอุปโภคต่าง ๆ รวมทั้งแผนแม่บทเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ แต่การจัดการด้านการท่องเที่ยว ที่ผ่านมามีชุมชนในพื้นที่และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนยังไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและ บุรณาการให้เกิดประโยชน์สูงสุด การท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังไม่เกิดประโยชน์และส่งผลแก่ชุมชนอย่างเต็มที่ ไม่มีการกระจายรายได้ลงสู่ชุมชน ผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ต่างคนต่างจัดการในรูปแบบของตัวเอง ขาดความรู้และประสบการณ์ขาดกระบวนการ แนวทางในการนำสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง อีกทั้งชุมชนในพื้นที่รอบ ๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยวไม่ได้ให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการดูแลแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวในมอหินขาว ไม่มีการประสานงานพัฒนาร่วมกันกับหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง ชุมชนขาดความร่วมมือร่วมกัน ขาดความเอื้อเฟื้ออาทร สมาชิกในชุมชนต่างคนต่างอยู่ ต่างทำมาหากิน มุ่งความอยู่รอดของตนเอง ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบที่รัดกุม ไม่มีส่วนร่วมทางความคิดและตัดสินใจ ไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ไม่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และประเมินผล ตลอดจนหาแนวทางในการ

แก้ปัญหา หรือส่งเสริมกิจกรรมท่องเที่ยวมอหินขาวร่วมกัน ส่งผลให้เกิดปัญหาด้านรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว สินค้าทางการเกษตรไม่มีทิศทางในการจัดจำหน่ายออกสู่นักท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดปัญหาด้านรายได้ต่ออาชีพของชาวบ้าน

หากชุมชนในพื้นที่มีความรู้สึกในการเป็นเจ้าของซึ่งมีความรัก ความหวงแหน พึ่งพิง และใช้ประโยชน์ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนจะต้องพัฒนานตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลรักษาและจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความสมบูรณ์ และมีการปลูกฝังเจตคติและค่านิยมที่ดี ในการอนุรักษ์พื้นที่และทรัพยากรทางธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่เพื่อที่จะคงสภาพความสมบูรณ์ต่อไป

ดังนั้นรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น เป็นแนวทางและวิธีการที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะต้องสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ โดยใช้กรอบแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 4 ด้าน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545) คือ ด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม เป็นหัวข้อหลักในการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยวมอหินขาว ซึ่งสามารถช่วยแก้ปัญหาได้ โดยกระบวนการจัดการต้องสอดคล้องกับนโยบายเชิงภาครัฐ โดยมุ่งเป้าหมายเพื่อการพัฒนา และอนุรักษ์ และชี้ให้ชุมชนทราบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่

ยังคงทรัพยากร ทางธรรมชาติให้เป็นอยู่อย่างยั่งยืนและเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง

จากปัญหาและแนวทางในการพัฒนาข้างต้นผู้วิจัยชุมชนและภาคีที่เกี่ยวข้อง ต่างมีความเห็นร่วมกันว่าควรมีการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ เนื่องจากยังไม่มีรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ไม่มีการควบคุมดูแลกลุ่มนักท่องเที่ยวที่อาจจะก่อปัญหาและส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่อาจส่งผลต่อความเสื่อมโทรมในอนาคต ดังนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะต้องพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นในทุกชั้นตอน ตามแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980) ในประเด็นเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ร่วมกับหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้อง นำไปสู่การพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากทุกภาคส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลจากการวิจัยก่อให้เกิดประโยชน์ภายในท้องถิ่นทั้งด้านรายได้ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมถึงการจัดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

อุปกรณ์และวิธีการ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ สมาชิกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวทั้งสิ้น 100 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

- 1) กลุ่มผู้ประกอบการบนมอหินขาว จำนวน 10 คน

2) สมาชิกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 90 คน

กลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกตามความเหมาะสมของกิจกรรมการวิจัยดังนี้ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จาก ผู้ประกอบการจำนวน 10 คน 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จากผู้ประกอบการบนมอหินขาว และสมาชิกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวจำนวน 100 คน 3) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จากตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ท่องเที่ยวมอหินขาว ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยวจังหวัดชัยภูมิ จำนวน 30 คน 4) การประเมินผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จากตัวแทน กลุ่มผู้ประกอบการ กลุ่มสมาชิกชุมชน และภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1) เครื่องมือและวิธีการศึกษาชุมชน ผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research: PAR) โดยใช้วิธีการผสมผสาน ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ มีการเก็บข้อมูลแบบผสมผสานศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก สทนากลุ่ม ประชุมระดมความคิดเห็น

2) เครื่องมือและขั้นตอนดำเนินงานมี 4 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหา การจัดการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ขั้นตอนที่ 2 สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว และขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลการใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว

ผลการศึกษา

1. ผลการศึกษาสภาพและปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และประเด็นการสนทนากลุ่มผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวจำนวน 10 คน เกี่ยวกับสภาพและปัญหาในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว พบว่าสภาพการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ยังไม่เป็นระบบ ไม่มีความเหมาะสม ในด้านที่พัก ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว มีการจัดการด้านที่พักแบบต่างคนต่างทำ ไม่มีมาตรฐานในด้านราคาที่พักที่ตรงกัน อุปกรณ์เดินที่ที่พักมีสภาพเก่าชำรุด อีกทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว นักท่องเที่ยวไม่ทราบข้อมูลในการติดต่อการจองที่พัก ในด้านปัญหาการจัดการท่องเที่ยวพบว่า ผู้ประกอบการยังขาดการประชาสัมพันธ์ที่พักทั้งราคา โปรโมชั่นส่วนลด กิจกรรม และที่อยู่ที่สามารถติดต่อให้กับนักท่องเที่ยวทราบ และปัญหาจากอุปกรณ์ที่พักเริ่มมีสภาพเสื่อมโทรมเก่า และชำรุดไม่เหมาะสมแก่การนำมาใช้งาน ปัญหาจากร้านค้าที่มีสภาพเก่าชำรุดอาจส่งผลให้เกิดอันตรายแก่นักท่องเที่ยวเวลาเข้าไปใช้บริการได้รวมไปถึงห้องน้ำที่ไม่มีการทำความสะอาดปล่อยให้ห้องน้ำสกปรก

2. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนได้ศึกษาตามกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้ง 4 ด้าน รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการบนมอหินขาว และสมาชิกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จำนวน 100 คน และข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มผู้ประกอบการ จำนวน 10 คน สมาชิกชุมชน และกลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

รวมจำนวน 20 คน และการสนทนากลุ่มภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้แก่ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ จำนวน 10 คน

ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษามอหินขาวในส่วนนี้รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากผู้ประกอบการบนมอหินขาว และสมาชิกชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จำนวน 100 คน ดังตารางที่ 1

Table 1 The participating of the community

Participating of the community	$\bar{x}$	S.D	Importance level
Participating of thought and decision	0.89	0.675	Least
Participating of participation in the operation	0.91	0.740	Least
Participating of receive benefits	1.02	0.563	Least
Participating of evaluation	0.79	0.454	Least
Total	0.90	0.608	Least

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ($\bar{x} = 0.90$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่ามีความเฉลี่ยต่ำทุกด้าน โดยส่วนใหญ่ชุมชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{x} = 1.02$) รองลงมา ได้แก่ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{x} = 0.91$) และมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจ ($\bar{x} = 0.89$) โดยข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 0.79$)

ส่วนเชิงคุณภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

ด้านพื้นที่ พบว่า แม้ว่าหน่วยงานภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณในแต่ละปี แต่ชุมชนไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และยังไม่เกิดผลประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่อย่างที่เป็นควรจะเป็น นอกจากนี้ยังขาดการประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ทำให้ประชาชนไม่ทราบข้อมูลข่าวสารในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ ไม่มีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ บนมอหินขาว บ้านส่วนใหญ่ไม่มีโอกาสในการเสนอความคิดเห็นในการวางแผน ปฏิบัติ ติดตามและประเมินผล หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ค่อยเปิดโอกาสให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมเท่าที่ควร

ด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนยังคงมีส่วนร่วมในระดับน้อย เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ยังไม่

ทราบถึงบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมในด้านสิ่งแวดล้อม อุทยาน และหน่วยงานที่มีส่วนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว ขาดการชักจูงโน้มน้าวให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ไม่มีการประสานงานชักจูงผู้นำชุมชนหรือประชาชนในพื้นที่ให้เกิดความสนใจหรือคล้อยตามให้เห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทั้งในพื้นที่มอหินขาวและบริเวณรอบ ๆ แหล่งท่องเที่ยวประชาชนในพื้นที่ยังไม่เห็นถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมและทราบว่าทุกคนต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาทรัพยากรสิ่งแวดล้อม อีกทั้งผู้ประกอบการในพื้นที่มุ่งเน้นแต่การประกอบอาชีพบางส่วนขาดจิตสำนึกไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวไม่มีการพัฒนากิจกรรมให้เป็นรูปธรรม ยังขาดการบูรณาการกิจกรรมให้ไปในทิศทางเดียวกันและยังขาดการมีส่วนร่วมจากภาคีที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวหลายกิจกรรมชุมชนยังไม่มีส่วนร่วมในพื้นที่หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวยังขาดการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง ประชาชนพื้นที่บางส่วนยังไม่ทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมถือเป็น การส่งเสริมชุมชนได้ประโยชน์ทั้งชุมชนและแหล่งท่องเที่ยว

สรุปว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวมอหินขาว ก่อนการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาวพบว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด เนื่องจากไม่มีหน่วยงานหรือนักวิจัยเข้ามาให้ความรู้แก่ชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวหน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจัดการแต่พื้นที่ท่องเที่ยวอย่างเดียว ชุมชนไม่ได้มีการแสดงความ

คิดเห็นหรือแม้กระทั่งการวิเคราะห์และกำหนดกฎเกณฑ์ในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งร่วมดูแลรักษา หรือแม้แต่การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมเลย แม้ชุมชนจะได้รับผลประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวที่ทำถนนผ่านแต่ชุมชนก็ได้รับผลกระทบในเรื่องของขยะที่นักท่องเที่ยวทิ้งรอบ ๆ บริเวณแหล่งท่องเที่ยว ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการขายแรงงานในแหล่งท่องเที่ยวทั้งการขายสินค้าในพื้นที่ที่มีการเข้ามาขายสินค้าจากคนนอกพื้นที่ อีกทั้งโครงการต่าง ๆ ที่พัฒนาในพื้นที่ชาวบ้านยังไม่มีส่วนร่วมหรือรับรู้ถึงการปฏิบัติงานและความก้าวหน้าของโครงการนั้น ๆ

3. เพื่อการสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้อง

การจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อสร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยตัวแทนภาคีที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว จังหวัดชัยภูมิ ตัวแทนกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่ท่องเที่ยวมอหินขาว ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 คน การดำเนินการในขั้นตอนนี้นำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก การสนทนากลุ่ม มาวิพากษ์ในที่ประชุม โดย ผู้ประกอบการและภาคีที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยว ได้รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ดังนี้

1. ด้านพื้นที่ มี 3 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมพัฒนาจุดชมวิว 2) กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ร้านค้า และ 3) กิจกรรมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

2. ด้านสิ่งแวดล้อม มี 3 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมปรับปรุงภูมิทัศน์ในพื้นที่มอหินขาว 2) กิจกรรมการทำแนวกันบริเวณห้ามเข้า และ 3) กิจกรรมจัดการขยะ

3. ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว มี 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) กิจกรรมเดินทำศึกษาธรรมชาติ 2) กิจกรรมกางเต็นท์พักแรม 3) กิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ และ 4) กิจกรรมปั่นจักรยาน เที่ยวชมความงามรอบมอหินขาว

4. ด้านการมีส่วนร่วม มี 4 กิจกรรม ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการค่านำเที่ยวโดยยุวมัคคุเทศก์ 2) การมีส่วนร่วมในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร 3) การมีส่วนร่วมในการขายของที่ระลึก และสินค้าชุมชน และ 4) การมีส่วนร่วมในกลุ่มแม่บ้านวังคำแคน

4. การทดลองใช้และประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ

ในส่วนนี้เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ลงมือดำเนินการตามแผนปฏิบัติการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ได้จากการจัดประชุมรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการ โดยผ่านการคัดกรองจากคณะกรรมการ ตั้งแต่ 5 กุมภาพันธ์ - 31 พฤษภาคม 2558 เป็นเวลา 4 เดือน ดังนี้

4.1 ทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วม

1) ด้านพื้นที่ ในด้านนี้ชุมชนมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการในพื้นที่รวมถึงชุมชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวร่วมกัน เพื่อส่งเสริมและประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวให้ประชาชนได้รับทราบรับรู้เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการในพื้นที่มีนักท่องเที่ยวรู้จักเพิ่มขึ้น

ร้านค้ามีภูมิทัศน์ที่ดีขึ้นน่าเยี่ยมชมและซื้อสินค้าจุดท่องเที่ยวมอหินขาวที่น่าเที่ยวและพักผ่อนทำกิจกรรมต่างๆ มีดังนี้ กิจกรรมพัฒนาจุดชมวิว สร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาจุดชมวิวในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว โดยคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำความสะอาดบริเวณจุดชมวิว ตัดหญ้าและวัชพืช เก็บขยะ สร้างที่นั่งพักผ่อนให้กับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์จุดชมวิที่มีความสวยงามแต่ถูกบดบังปกคลุมด้วยหญ้าและวัชพืชทำให้ความสวยงามไม่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวกลับมาเป็นจุดท่องเที่ยวอีกหนึ่งแห่งที่นักท่องเที่ยวต้องมาแวะพักผ่อนและชมความงามของทัศนียภาพโดยรอบเพื่อใช้เป็นที่พักผ่อนถ่ายรูปแบบมีสมาชิกชุมชน, ผู้ประกอบการและเจ้าหน้าที่อุทยาน ได้เข้าร่วมกิจกรรมรวมจำนวน 35 คน ในส่วนของกิจกรรมปรับปรุงร้านค้าและร้านอาหาร สร้างการมีส่วนร่วมโดยให้สมาชิกในชุมชน ผู้ประกอบการร้านค้าและร้านอาหารร่วมกันซ่อมแซมร้านค้าให้แข็งแรง เก็บกวาดขยะหน้าร้าน ขุดลอกร่องน้ำด้านหลังร้านค้า ให้สะอาด และมีสภาพน่าเข้ามาใช้บริการ จัดระเบียบร้านค้าปรับปรุงภูมิทัศน์ร้านค้าและร้านอาหารให้เป็นระเบียบมากยิ่งขึ้นเหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ มีสมาชิกชุมชน ผู้ประกอบการ ได้เข้าร่วมกิจกรรม รวมจำนวน 20 คน และกิจกรรมประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ได้สร้างการมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว โดยการให้เยาวชนและนักศึกษาในชุมชนมีส่วนร่วม ในการให้คำแนะนำ และให้ความรู้ด้านสื่อสังคมออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการ ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวให้นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยว โปรแกรมด้านที่พัก กิจกรรมพร้อมราคา การ

ติดต่อ การจองที่พัก มีเยาวชนและนักศึกษาในพื้นที่จำนวน 10 คน ให้คำแนะนำ และให้ความรู้ด้านสื่อสังคมออนไลน์ให้กับผู้ประกอบการในพื้นที่ท่องเที่ยว

2) ด้านสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยให้ผู้ประกอบการและประชาชนชุมชนที่อยู่รอบบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวมีการอนุรักษ์ช่วยกันดูแลรักษาปกป้องสิ่งแวดล้อมมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ โดยการแนะนำโครงการจัดการขยะเบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการในพื้นที่เพื่อให้เป็นแนวทางในการลดขยะมูลฝอยในพื้นที่ มีการใช้ซ้ำหรือนำไปรีไซเคิลเพื่อให้เกิดมูลค่ารายได้แก่ผู้ประกอบการอีกทางหนึ่ง กิจกรรมปรับภูมิทัศน์มอหินขาวเป็นแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน การปรับภูมิทัศน์ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้องได้รับการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาร่วมในการพัฒนา โดยกิจกรรมนี้มีชาวบ้านในชุมชนที่เข้าร่วมโครงการออกเก็บขยะในพื้นที่รอบแหล่งท่องเที่ยวเพื่อช่วยให้อบอุ่นบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวรวมถึงบริเวณหมู่บ้านทางขึ้นสู่มอหินขาว สะอาดตามนามองเป็นที่พึงพอใจกับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวมอหินขาวมีสมาชิกชุมชนและผู้ประกอบการ รวมจำนวน 30 คนได้เข้าร่วมกิจกรรมในส่วน กิจกรรมทำแนวกันบริเวณห้ามเข้า โดยชาวบ้านวังคำแคนที่เข้าร่วมกิจกรรมจำนวน 10 คน ร่วมกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูแล่นคาที่ดูแลในส่วนของมอหินขาวร่วมกันทำบริเวณแนวกันตามกลุ่มหินในแหล่งท่องเที่ยว และตามจุดที่อันตราย เพื่อป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวนำรถมาจอด หรือเดินผ่านบริเวณนี้ และมีการตรวจตราแนวรั้วป้องกันที่ชำรุดในจุดอันตรายต่างๆ เพื่อทำการซ่อมแซมในทุกวันเสาร์และอาทิตย์ตลอด

ระยะเวลาโครงการ เพื่อป้องกันไม่ให้นักท่องเที่ยวเข้าไปในบริเวณห้ามเข้าและในจุดที่เป็นอันตราย และกิจกรรมจัดการขยะ ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้แก่ผู้ประกอบการ โดยการอบรมให้ผู้ประกอบการรู้จักแยกขยะในพื้นที่ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการมีจิตสำนึกที่ดีมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ลดการใช้ถุงพลาสติกในแหล่งท่องเที่ยวสามารถลดปริมาณขยะตกค้างในพื้นที่ได้อีกช่องทางหนึ่งเนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวมีปริมาณขยะจากนักท่องเที่ยวในปริมาณมาก โดยการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องของการคัดแยกขยะ การจัดเก็บขยะ และการกำจัดขยะ โดยผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จังหวัดชัยภูมิ ได้เป็นวิทยากรในการแนะนำให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะ มีผู้ประกอบการร้านค้าที่เข้าร่วมโครงการจำนวน 8 คน

3) ด้านกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยว ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน โดยให้ผู้ประกอบการ สมาชิกชุมชน และ ยุวมัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว โดยการพัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับแหล่งท่องเที่ยวและรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เน้นการเรียนรู้ธรรมชาติเพื่อสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยวในพื้นที่มอหินขาวให้นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินมีความสุขในกิจกรรมที่จัดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว โดยมีการจัดกิจกรรมเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ กิจกรรมกางเต็นท์พักแรม กิจกรรมปั่นจักรยานเที่ยวชมความงามรอบมอหินขาว และกิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ เพื่อพัฒนากิจกรรมให้มีทิศทางและเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมในแหล่ง

ท่องเที่ยวมอหินขาว เกิดมูลค่ารายได้แก่ผู้ประกอบการ และเกิดประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่อย่างทั่วถึง ซึ่งขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้ กิจกรรมเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการพัฒนากิจกรรมเดินเท้าศึกษาธรรมชาติ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้ท่องเที่ยวโดยการศึกษาเส้นทางธรรมชาติ อย่างมีทิศทาง การเดิน ก่อนหลัง โดยมียุวมัคคุเทศก์ ที่เป็นเยาวชนในพื้นที่บ้านวังคำแคน อายุระหว่าง 15-20 ปี จำนวน 15 คน เป็นไกด์นำเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมอหิน ขาว ในส่วนของกิจกรรมกางเต็นท์พักร่ม ได้สร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชนโดยให้ผู้ประกอบการใน พื้นที่และยุวมัคคุเทศก์มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม จำนวน 25 คน เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความร่วมมือ ความสามัคคีภายในกลุ่มภายในครอบครัวเป็นการสร้าง มิตรภาพกับเพื่อนใหม่ ๆ ที่เจอบนมอหินขาว เพื่อเป็น แนวทางในการดำเนินธุรกิจด้านที่พักแรมด้วยเต็นท์ และ กิจกรรมนวดเพื่อสุขภาพ กิจกรรมนี้ผู้ที่มีส่วนร่วม เป็น กลุ่มสตรีในพื้นที่ ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ ที่สนใจเรื่องการนวดแผนไทย การนวดแผน ไทยเพื่อสุขภาพเป็นภูมิปัญญาของคนในชุมชนมาตั้งแต่ โบราณ การนวดแผนไทยมีคุณค่ามากมายหากรู้จัก ขั้นตอนและฝึกฝนในการนวด ผู้ที่จะทำการนวดแผนไทย จึงจำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกหัดให้เกิดความชำนาญเพื่อ จะได้ เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพของผู้ถูกนวดด้วย เนื่องจากในช่วงเทศกาลท่องเที่ยวมีนักท่องเที่ยวเข้ามา เยี่ยมชมมอหินขาวจำนวนมากและเคยมีชาวบ้านที่เคย เรียนนวดได้ทดลองนวดแผนไทยเพื่อผ่อนคลายให้กับ นักท่องเที่ยวปรากฏว่านักท่องเที่ยวให้การตอบรับอย่างดี จึงได้มีการจัดการอบรมเรื่องการนวดแผนไทยขึ้นมาเพื่อ ชาวบ้านสามารถเรียนและฝึกฝนนำไปประกอบอาชีพได้

โดยมีชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วมจำนวน 10 คน เป็นกิจกรรม อบรมระยะสั้น เพื่อส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านวัง คำแคนมีความรู้ มีทักษะ และสามารถเพิ่มรายได้จากการ นวดในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวช่วงฤดูกาลท่องเที่ยว ให้กับครอบครัวได้อีกช่องทางหนึ่ง และกิจกรรม บัณฑิตจักรยานเที่ยวชมความงามรอบมอหินขาว ได้สร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยให้ผู้ประกอบการนำ จักรยานมาให้เช่ายืมสำหรับนักท่องเที่ยวจะได้ปั่นเที่ยว ชมความงามบริเวณแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวเป็นการ สร้างรายได้ให้ทั้งผู้ประกอบการและชาวบ้านซึ่งเป็น ลูกหลานของผู้ประกอบการในพื้นที่อีกทางหนึ่ง โดย ผู้ประกอบการเข้าร่วมในกิจกรรมจำนวน 5 คน

4) ด้านการมีส่วนร่วม ได้สร้าง กระบวนการมีส่วนร่วมให้ทุกฝ่ายทั้งชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่อุทยานรวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยวร่วมมือมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการ ท่องเที่ยว ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวในระยะยาว แหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทใน การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและ ทางอ้อม ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ได้แก่ บริการนักท่องเที่ยว ด้านอาหาร และมีส่วนร่วมใน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เพื่อนำไปขายเป็น ฝากของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีการจัดตั้ง กลุ่มแม่บ้าน เพื่อบริหารจัดการให้สินค้าสามารถเพิ่ม มูลค่าเพิ่มรายได้ ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักผลิตภัณฑ์ใน ชุมชน โดยกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการให้บริการ นักท่องเที่ยว โดยยุวมัคคุเทศก์จะพานักท่องเที่ยวเที่ยว ชมความงามในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว ตามเส้นทางที่

ได้กำหนดไว้ ให้ความรู้ในเรื่องราวของ ประวัติและความ
 เชื้อจากคำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ ให้นักท่องเที่ยวได้รับ
 ทราบ มีการให้บริการและอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว
 ในทุกวันเสาร์และอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 10.00 น. - 15.00 น. ในส่วนของกิจกรรมการมีส่วนร่วมใน
 การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ได้สร้างกระบวนการมี
 ส่วนร่วมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ โดยให้
 สมาชิกชุมชนได้มีบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบใน
 การทำงานร่วมกันจากการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทาง
 การเกษตร ให้ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรที่รูปแล้ว สามารถ
 เปรียบเทียบให้กับสมาชิกในชุมชนได้ โดยมีสมาชิกชุมชน
 เข้าร่วมในกิจกรรมจำนวน 20 คนได้มีการจัดกิจกรรม
 อบรมให้ความรู้ด้านการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรเพื่อ
 เป็นของฝากของที่ระลึกในแหล่งท่องเที่ยว โดยกลุ่ม
 แม่บ้านจากเทศบาลสีล่องร่วมกับกลุ่มอาสาพัฒนาสังคม
 จังหวัดชัยภูมิ จัดอบรมให้ความรู้การแปรรูปผลิตภัณฑ์
 ทางเกษตรจากสับปะรด และการมีส่วนร่วมในกลุ่ม
 แม่บ้านวังคำแคน มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้สมาชิกได้เข้า
 มามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ส่งเสริมและ
 สนับสนุนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและผลกระทบจากการไม่
 มีมีส่วนร่วมในแหล่งท่องเที่ยว จึงได้ดำเนินการจัดตั้ง
 กลุ่มขึ้นเพื่อมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองของสมาชิกภายใน
 ชุมชน บนพื้นฐานหลักการของการมีส่วนร่วมได้มีการ
 จัดตั้งกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้ชื่อกลุ่มแม่บ้านวัง
 คำแคนมีสมาชิกเข้าร่วมกลุ่มเบื้องต้นจำนวน 35 คน อีก
 ทั้งกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการขายของที่ระลึกและ
 สินค้า ได้สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมให้ชุมชนได้รับ
 ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากผลผลิตในการดำเนินการแปรรูป
 ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ได้แก่ มีส่วนร่วมในการรับ
 ผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมอ

หินขาว มีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพในแหล่ง
 ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ขายของที่ระลึกในแหล่ง
 ท่องเที่ยว นำผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากการเกษตรไปฝาก
 ขายในแหล่งท่องเที่ยว

4.2 ประเมินผลรูปแบบการมีส่วนร่วมเป็น

การระดมความคิดเห็นแบบมีส่วนร่วมโดยมีตัวแทน
 สมาชิกในชุมชน ตัวแทนจากกลุ่มผู้ประกอบการและภาคี
 ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ คือ ตัวแทนสมาชิกชุมชน ตัวแทน
 เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดชัยภูมิ ตัวแทน
 พัฒนาสังคม ตัวแทนเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา
 ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลท่าหินโงม ตัวแทน
 ผู้ประกอบการ รวมทั้งสิ้นจำนวน 10 คน เพื่อประเมินผล
 รูปแบบที่ได้

1) ด้านพื้นที่ จากการประเมินความพึง

พอใจของชุมชน ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวมอหิน
 ขาวและเจ้าหน้าที่อุทยาน ต่อการนำรูปแบบการมีส่วน
 ร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว
 ไปทดลองปฏิบัติ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการ ได้แก่
 ผู้ประกอบการ สมาชิกชุมชน และเจ้าหน้าที่อุทยาน
 แห่งชาติภูแล่นคา มีความพึงพอใจ เพราะผลจากการจัด
 โครงการส่งผลให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีการเปลี่ยนไปในทาง
 ที่ดีขึ้น มีการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านพฤติกรรมและด้าน
 การมีส่วนร่วม ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญของการมีส่วน
 ร่วม มีจิตอาสา มีความสามัคคี รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม
 มีความตระหนักถึงผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในพื้นที่
 เกิดการมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ ชาวบ้านร่วมกัน
 ทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยไม่หวังผล รู้จักทำ
 ประโยชน์ต่อชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีการพัฒนา
 ศักยภาพของผู้ประกอบการ มีความรู้ มีความเข้าใจ เกิด
 กระบวนการทางด้านความคิดและวางแผน มีความ

ชำนาญจากเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการพัฒนาในการประกอบธุรกิจ

2) **ด้านสิ่งแวดล้อม** จากการประเมินความพึงพอใจของชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าหน้าที่อุทยาน ต่อการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษามอหินขาว ไปทดลองปฏิบัติ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้แก่ ผู้ประกอบการ สมาชิกชุมชน และเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติภูแล่นคา มีความพึงพอใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโครงการนี้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมสร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน มีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อการพัฒนา มีการรณรงค์พัฒนาชุมชนร่วมกัน เสียสละเวลาส่วนตัวเพื่อส่วนรวม มีการทำงานร่วมกันหลากหลายกลุ่มคน ร่วมคิดร่วมทำ ชุมชนตระหนักในปัญหาและมีพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนโดยรอบ ปลูกฝังให้ชุมชนตระหนักในปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้รับความรู้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทิ้งขยะ นำขยะมาแปรรูปเพื่อเพิ่มประโยชน์เพิ่มรายได้

3) **ด้านกิจกรรม** จากการประเมินความพึงพอใจของผู้ประกอบการ เจ้าหน้าที่อุทยาน และสมาชิกชุมชนต่อการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษามอหินขาวไปทดลองปฏิบัติ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้แก่ ผู้ประกอบการ สมาชิกชุมชน และยุวมัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ มีความพึงพอใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโครงการนี้ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เยาวชน เปิดโอกาสให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ พัฒนามาตรฐานของกิจกรรมท่องเที่ยวให้ดียิ่งขึ้น ใช้เวลาว่างให้

เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทำประโยชน์ให้กับผู้อื่น และสามารถนำมาใช้กับงานในชีวิตประจำวันได้ ส่งเสริมกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีการพัฒนาเป็นแบบแผนของกิจกรรมในพื้นที่ มีจิตบริการให้กับนักท่องเที่ยว มีความซื่อสัตย์ไม่เอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว มีทักษะทางสังคม เกิดการเรียนรู้ นำความรู้ที่ได้ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

4) **ด้านการมีส่วนร่วม** จากการประเมินความพึงพอใจของชุมชน ผู้ประกอบการ และภาคีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ต่อการนำรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มอหินขาว จังหวัดชัยภูมิ ไปทดลองปฏิบัติ พบว่า ผู้เข้าร่วมโครงการได้แก่ ผู้ประกอบการ สมาชิกชุมชน ยุวมัคคุเทศก์ที่เป็นเยาวชนในพื้นที่ และเจ้าหน้าที่อุทยาน รวมทั้งภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวร่วมมีบทบาทในการกำหนดทิศทางการท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโครงการนี้ส่งเสริมเครือข่ายสร้างความเข้มแข็งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ชุมชนมีการบริหารงานในรูปแบบกลุ่ม มีคณะกรรมการมีความพร้อม เปิดรับการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า ส่งเสริมสนับสนุนผลผลิตทางการเกษตรให้เกิดมูลค่าเพิ่มขึ้นมีการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมแก้ปัญหาพร้อมลงมือทำและร่วมตัดสินใจในการจัดการ สมาชิกภายในกลุ่มมีการแสดงความคิดเห็นอย่างมีอิสระแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการรับผลประโยชน์ร่วมกัน ส่งเสริมและพัฒนาธุรกิจ ได้รับผลประโยชน์จากการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว

อภิปรายผล

จากการศึกษา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษามอหินขาวการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาวต้องเกิดจากความต้องการของชุมชน และภาคที่เกี่ยวข้องในพื้นที่และในจังหวัด มิใช่จากบุคคลภายนอกพื้นที่ ปัญหาหรือความต้องการ จากการจัดเวทีประชุมระดมความคิดเห็น สนทนากลุ่ม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทศนคติ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว โดยการลงมือปฏิบัติจริงและมีการติดตามผลการปฏิบัติและการประเมินผลทุกขั้นตอน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ในการมีส่วนร่วม ทั้ง 4 ด้านได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกิจกรรม และด้านการมีส่วนร่วม เกิดการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีโอกาสเข้าร่วมปรึกษาร่วมค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เกิดจากการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว มีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมในการตรวจสอบความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว และชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมได้ การที่ประชาชนเข้าร่วมในการพัฒนามีการแสดงออกถึงความคิด ความต้องการเพื่อผลประโยชน์ที่ต้องการโดยการเน้นที่การให้อำนาจการตัดสินใจแก่ประชาชน สอดคล้องกับ Williams (1976) ได้ให้แนวคิดการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม หมายถึงกระบวนการให้ประชาชนเข้ามา

มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา ร่วมคิดร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ฌปักษ์ และสุรินทร์ (2557) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมว่าเป็นกระบวนการที่ชุมชนเป็นผู้กำหนดร่วมกัน มีการกำหนดแผนความร่วมมือเพื่อพัฒนาศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกันหลายฝ่าย เพื่อการกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชนและยังสอดคล้องกับการศึกษาของ บุญเลิศ (2541) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการท่องเที่ยวว่า เป็นแนวคิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ท้องถิ่น โดยที่ประชาชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วม หรือเป็นความพยายามที่จะให้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจากส่วนล่างสู่ส่วนบน ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ประชาชน ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ และชุมชนท้องถิ่นคือผู้รู้ปัญหาและความต้องการของตนได้ดีกว่าผู้อื่น เป็นผู้จัดการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยความคิดริเริ่มจากภายนอก หรือรัฐบาลเลย หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ที่ความรู้ ความเป็นอยู่ และความต้องการของชุมชนในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับหน่วยงานและภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้เรียนรู้ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกันเพื่อประโยชน์ของชุมชน

สรุป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้จำเป็นว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในชุมชนโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวมอหินขาว โดยกระบวนการมีส่วนร่วมช่วยปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้นในระยะยาว และทำให้ชุมชนท้องถิ่นตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่อนุรักษ์ประเภทต่าง ๆ และลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติลง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว ประชาชนและองค์กรในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น เกิดการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย

ผลการศึกษาวิจัยจึงมีประโยชน์ต่อชุมชนอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมของชุมชนมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐ เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมอหินขาว เกิดการพัฒนาและสร้างมูลค่าแก่ทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ เกิดความตระหนักในคุณค่าทรัพยากรการท่องเที่ยว สร้างแรงจูงใจให้ทุกฝ่ายทั้งสมาชิกชุมชนผู้ประกอบการเจ้าหน้าที่อุทยาน ยุวมัคคุเทศก์ เด็ก และเยาวชน และภาคที่เกี่ยวข้องด้านการท่องเที่ยว มีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น ร่วมกันดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืนควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยวมอหินขาวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบทางการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจังหวัดชัยภูมิ กรณีศึกษามอหินขาว ผู้ประกอบการและชุมชนยังขาดความรู้ในด้านการจัดการท่องเที่ยว หน่วยงานและภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรกำหนดนโยบาย การให้การสนับสนุน โดยเฉพาะการให้ความรู้ในการประกอบอาชีพแก่ชุมชนในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว สามารถทำได้ทั้งในพื้นที่ท่องเที่ยวและชุมชนซึ่งขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติควรถ่ายทอดข้อมูลให้กับผู้สนใจ อีกทั้งการจัดการกลุ่มผู้ประกอบการ และกลุ่มแม่บ้านเพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่แหล่งท่องเที่ยวเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญสามารถเป็นแนวปฏิบัติในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2545. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, กรุงเทพฯ.
- ณภัฏ รัตนวรรณกร และสุรินทร์ มหาวรรณ. 2557. การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนจากทุนทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์สงครามโลกครั้งที่ 2 บ้านต่อแพ ตำบลแม่เฒ่าอำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต 2 (2): 179-187.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2541. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

Cohen, J.M. and N.T Uphoff. 1980. Participation's
Place in Rural Development: Seeking Clarity
Through Specificity. World Development 8 (3):
213-235.

Williams, E.1976. Participation Management:
Concepts, Theory, and Implementation, Georgia
State University, Atlanta.
